

לנתק בין הפתולוגים לבין המשטרה ולפרקליטות

בחודש שעבר (מאי) פורסם רוח "נציבות תלונות הציבור על מייצגי המדינה בערכאות" (עד לאחרונה: "נציבות הביקורת על הפרקליטות") בנושא התנהלות הפרקליטות מול המרכז הלאומי לרפואה משפטית. אפתח במה שנותר ברוח שעליו חתום השופט בדימוס דוד רוזן, ולאחר מכן אתייחס למה שלמרבה הצער אבד בין דוח השופטת בדימוס הילה גרסטל לבין הרוח הנוכחי.

הרוח מוצא ליקויים נוספים, לרבות אי־מסירת מידע מהותי וחומר חקירה לסנגוריה או עיכובים בהעברתו, וממליץ המלצות חשובות, כגון תיעוד בכתב, כפול (בפרקליטות ובמכון) של כל מגע בין התובע לבין המומחה והעברת כל התיעוד לסנגוריה. מכאן, למה שהיה ב"רוח גרסטל" ולמרבה הצער הושמט מ"דוח רוזן". גרסטל הצביעה על תפיסת תפקיד מעוותת, שלפיה המכון הוא כביכול זרוע של המשטרה ושל התביעה, שנועדה לסייע להן בחקירה, ולאחר מכן בהוכחת אשמת הנאשם במשפט. רוזן תופס את מעמד המומחה כמכון כדומה למעמד מומחי הויהוי של המשטרה.

מחקרים: הטיית קוגניטיביות חמורות

זוהי תפיסה מוטעית: ראשית, המכון חייב להיות אובייקטיבי לחלוטין, ולסייע לבית־המשפט בחקר האמת. שנית, המגמה בעולם היא, בין היתר לאור לקחי "פרויקט החפות", לנתק בין המומחים לבין המשטרה והפרקליטות, ולהוציא את המעבדות משליטתן. הסימביוזה הזו היא הרסנית. רק

גם הממצאים והמסקנות שנותרו הם חמורים מאוד: נמצאו תיקים שבהם מומחי המכון לרפואה משפטית שינו חוות־דעת שנתנו, תמיד לרעת הנאשמים, ללא בסיס וללא הנמקה. הדבר חמור מאוד, בין היתר משום שלמכון יש כמעט מונופול על התחום; ומשום שחלק מחוות־הדעת, כגון נתיחת גופה, משקפים תהליך חד־פעמי, שלא ניתן לחזור עליו. הדבר עלול להוליך להרשעת חפים מפשע. ואכן מחקרים חדשים בעולם, בין היתר על בסיס ההשוואות הגנטיות הנעשות במסגרת "פרויקט החפות" האמריקני, מוכיחים שקיימות תופעות של הרשעות חפים מפשע ושל הרשעות על בסיס חוות־דעת "מרעיות" מוטעות.

אבו־כביר. המנהל החדש של המכון הביא עימו תפיסה חדשה וחיובית צילום: איל יצהר

תוך ניתוק ניתן לקבל חוות־דעת מרעיות ואובייקטיביות במקום חוות־דעת מוטות לכיוון הרשעה. קרן־האור היא, שהמנהל החדש של המכון, ד"ר חן קוגל, הביא עימו תפיסה

חדשה וחיובית השונה מאוד מזו שהייתה מקובלת בתקופה החשוכה שבה עמד בראש המכון פרופ' יהודה היס. התיקים שבהם עוסקים הדוחות הם מהתקופה החשוכה. נציב התלונות רוזן סבור שההידברות

והעבודה המשותפת בין התובע למומחה הן לטובת העניין. המחקרים מוכיחים את ההיפך. הפסיכולוג ד"ר איתיאל דרור הראה בסדרת מחקרים, שכאשר מומחים מקבלים מחוקרי המשטרה מידע שאיננו נחוץ לביצוע הבדיקות, כגון שהנאשם הודה או שהקרבת זיהה אותו, הדבר גורם להם להטיות קוגניטיביות חריפות. אסתפק בדוגמה מאלפת אחת: ב"פרשת ג'ושוע סוטון", ההרשעה התבססה על צירוף של שתי ראיות: זיהוי על־ידי הקורבן והתאמה גנטית שנמצאה במעבדה. הנאשם הורשע באונס ונידון למאסר ממושך. בדרך נס, לאחר ההרשעה, ראיות אחרות הוכיחו שבטעות הורשע חף מפשע. לכאורה, לפנינו צירוף של שתי ראיות עצמאיות, האחת קלאסית ו"ישירה", והשנייה מרעית. בחקירה נוספת התברר, שהייתה כאן השפעה הרדית: הקורבן התקשתה בזיהוי ולא הייתה בטוחה שהנאשם הוא התוקף. במקביל, במעבדה, התעוררה שאלה פרשנית בשל דגימה מעורבת, והמומחית לא הייתה בטוחה שיש התאמה גנטית. חוקרי המשטרה השפיעו בשתי החזיתות: לקורבן אמרו שנמצאה התאמה גנטית, ובכך שכנעו אותה לזהות את הנאשם כתוקף; ולמומחית במעבדה אמרו שהקורבן זיהה את הנאשם בוודאות, ובכך שכנעו אותה לקבוע התאמה גנטית

בינו לדגימה מהזירה. המסקנה היא, שחייבים לנתק בין המומחים והמעבדות לבין המשטרה והפרקליטות, מכיוון שהקשר ביניהם הוא הרסני. מי שיש לו ניסיון רב במשפטים פליליים, ורגיל שהדברים מתנהלים כך,

גרסטל הצביעה על תפיסת תפקיד מעוותת, שלפיה המכון הוא כביכול זרוע של המשטרה והתביעה, שנועדה לסייע להן בחקירה, ולאחר מכן בהוכחת אשמת הנאשם במשפט. המכון חייב להיות אובייקטיבי לחלוטין, ולסייע לבית המשפט בחקר האמת. המגמה בעולם היא, לנתק בין המומחים לבין המשטרה והפרקליטות, ולהוציא את המעבדות משליטתן

מתקשה לראות שהשיטה הקיימת רעה. אם יכיר את המחקרים החדשים בנושא אולי ישנה דעתו. הכותב, מהמרכז האקדמי למשפט ולעסקים ברמת גן, הוא מחבר הספר "הרשעת חפים מפשע בישראל ובעולם: גורמים ופתרונות" ●